

Het Beleg van Luxemburg 1794-1795

72 sol: Vz. AD USUM LUXEMBURGI CC VALLATI 1795

(voor gebruik in het omsingelde Luxemburg)

Kz: LXXII ASSES; 13 in een lauwerkrans (= gehalte 13/16)

1795, Ø 38 tot 40 mm, 27 tot 32 g, geslagen, zilver 812,5 %

1 sol: Vz: wapenschild van Luxemburg; F II (Frans II)

Kz: 1 SOL 1795 I

1795, Ø 31 mm, 16 tot 23 g, gegoten klokken- en kanonnenbrons

Luxemburg: het Gibraltar van het Noorden

De stad Luxemburg is gebouwd op de samenvloeiing van twee rivieren, de Alzette en de Pétrusse, die diepe valleien uitgesleten hebben in de rots. De stad is op verschillende niveaus van die valleien gebouwd met als hoogste punt de Bockrots. Vandaag lopen er over de vallei meerdere hoge bruggen zoals de Adolphebrug en de Groothertogin Charlottebrug.

In 963 bouwde graaf Siegfried op de Bockrots een kasteel met een eenvoudige verdedigingsmuur. Hieruit is de stad Luxemburg ontstaan. In de loop der eeuwen werden er aan de westzijde nog twee verdedigingsgordels aangelegd. Verschillende ingenieurs, onder wie Vauban (1633-1707), bouwden de stad uit tot één van de sterkste vestingen van Europa.

250 F Luxemburg 1963, op de keerzijde de Bockrots met fortificatie rond 963 uitgegeven ter gelegenheid van het 1000-jarig bestaan van Luxemburg-stad

Lazare Carnot, generaal onder Napoleon die het belegerde Antwerpen verdedigde in 1814 en een boek schreef “De la défense des places fortes”, beschreef Luxemburg als de sterkste vesting van de wereld, op Gibraltar na. Zo kreeg het zijn naam als “Gibraltar van het Noorden”.

Tijdens het Congres van Londen in 1867 werd Luxemburg neutraal verklaard en moesten de vestingwerken ontmanteld worden. Slechts 10 % van de vesting is hierdoor bewaard gebleven, waaronder de kazematten die tijdens de Tweede Wereldoorlog als schuilplaats dienden.

Vesting Luxemburg vóór de sloop in 1867

Het Beleg van Luxemburg 1794-1795

In 1789 vond de Franse Revolutie plaats, die beschouwd wordt als het begin van de Moderne Tijden. Ze maakte komaf met de standenverschillen en de vermoolde monarchie. De Fransen wilden hun idealen uitdragen naar hun buurlanden en heel Europa. Zo hadden ze ook de Zuidelijke Nederlanden veroverd in de Slag bij Fleurus in juni 1794.

De Zuidelijke Nederlanden en Luxemburg waren destijds een deel van de Oostenrijkse Nederlanden. De Fransen hadden in 1794 het Oostenrijks-Nederlandse leger naar het oosten teruggedrongen. De gehele linkeroever van de Rijn, met uitzondering van de steden Luxemburg en Mainz, was nu in handen van de Fransen. Zowel Luxemburg-stad als Mainz kwamen vervolgens onder belegering door de Fransen.

Luxemburg-stad werd verdedigd door een garnizoen Oostenrijkers van 15.000 man onder het bevel van de 81-jarige veldmaarschalk Blasius Columban von Bender (1713-98). Het beleg begon op 22 november 1794. De Franse troepen wisten niet door de vestingmuren van Luxemburg heen te breken en de belegering sleepte zich voort gedurende 7 maand. De 25.000 Fransen stonden onder het bevel van generaal Jean René Moreaux (1758-95) die evenwel

overleed door ziekte op 11 februari 1795. Hij werd opgevolgd door generaal Jacques Maurice Hatry (1742-1802), die een artilleriebatterij installeerde op een heuvel en de stad onder vuur nam. Daarop besloot von Bender tot een massale uitbraak van het garnizoen in de nacht van 15 op 16 mei, maar moest zich met zware verliezen terugtrekken. Het totaal uitgehongerde Oostenrijkse garnizoen, gereduceerd tot ruim 12.000 man, capituleerde op 7 juni 1795. Het was vrij om te vertrekken met wapens en bagage.

Na het beleg werd het hertogdom Luxemburg geannexeerd door Frankrijk. Luxemburg-stad werd de hoofdstad van het nieuw gecreëerde Franse departement Forêts (Wouden).

Beleg van Luxemburg 1794-1795 met op de achtergrond de Bockrots; schildering van Charles Cailus Renoux, 2,68 × 2,58 m, museum van Versailles

De munten

Het pond was de munteenheid van Luxemburg tot 1795. Het was verdeeld in 12 sol en één sol in 4 liard (sol = stuiver in het Nederlands). Dus 72 sol = 6 pond. In Frankrijk echter was het pond verdeeld in 20 sol.

De matrijzen voor de 72 sol, Musée Draï Eechelen, Luxemburg-stad

Na enkele maanden beleg was de geldkassa waarmee de soldij van de troepen betaald werd bijna leeg. Op 13 januari 1795 besloot von Bender noodmunten te laten maken. Twee soorten munten werden aangemaakt: een stuk van 1 sol gegoten uit klokkenbrons of uit brons van kanonnen die niet bruikbaar waren voor de oorlog, en een stuk van 72 sol in zilver komende van inbeslagnames in de kerken van de stad. Deze kwamen begin februari,

na 3 maand beleg en 4 maand voor de inname door de Fransen, in circulatie. Ondanks draconische straffen als de doodstraf, werden de stukken van 1 sol overvloedig nagemaakt, wat gemakkelijk was omdat de originele stukken, gegoten in zandvormen, vrij slecht van kwaliteit waren. Deze munten waren in principe slechts geldig binnen de omsingelde stad, maar toch bleven de munten van 72 sol, van goed zilver, na het beleg tijdens de ganse Franse periode nog circuleren.

*Écu de 6 livres Frankrijk 1793 of l'an II,
29,48 g zilver 916,6 ‰*

*1 sol Frankrijk 1793 of l'an II
12,23 g koper*

In Frankrijk circuleerde destijds de *écu de 6 livres*, (schild van 6 pond). Op 24 thermidor an III (11 augustus 1795) werd een koers voor de Luxemburgse 72 sol vastgelegd van 4½ livre (of 4 livre 10 sol) van Frankrijk. De Luxemburgse 72 sol had immers een lager zilvergehalte dan de Franse *écu*: 812,5 ‰ i.p.v. 916,6 ‰.

De Luxemburgse sol werd ontmunt in Frankrijk op 21 germinal an V (10 april 1797) door een verordening van het Directoire. Ze waren reeds verspreid in gans België. Vele valsemunten werden gevangengezet.

De valse stukken van 1 sol zijn te herkennen aan het volgende: gewicht meestal minder dan 16 g; diameter 30 i.p.v. 31 mm, slechtere kwaliteit dan de echte, donkerder en bruinachtig.

In 1995, ter gelegenheid van 200 jaar Beleg van Luxemburg, gaf het IML (Institut Monétaire Luxembourgeois) een muntenset uit met de munten van 50 F, 20 F, 5 F en 1 F evenals een penning met als voorzijde de voorzijde van de 72 sol.

Bibliografie

Wikipedia, *Bock (Luxembourg)*, [http://en.wikipedia.org/wiki/Bock_\(Luxembourg\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Bock_(Luxembourg))

Wikipedia, *Luxemburg (stad)*, [http://nl.wikipedia.org/wiki/Luxemburg_\(stad\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Luxemburg_(stad))

Wikipedia, *Luxemburg (ville)*, [http://fr.wikipedia.org/wiki/Luxemburg_\(ville\)#Géologie](http://fr.wikipedia.org/wiki/Luxemburg_(ville)#Géologie)

Wikipedia, *Beleg van Luxemburg (1794-1795)*,

[http://nl.wikipedia.org/wiki/Beleg_van_Luxemburg_\(1794-1795\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Beleg_van_Luxemburg_(1794-1795))

Histoire de la ville, *Du château à la forteresse*,

<http://www.vdl.lu/la-ville/en-bref/histoire-de-la-ville>

Wikipedia, *Blaise Colomban de Bender*,

http://fr.wikipedia.org/wiki/Blaise_Colomban_de_Bender

Numista, *1 Sol Francis II*, <http://en.numista.com/catalogue/pieces36183.html>

Musée Draï Echelen, *Coins de frappe de l'écu obsidional de 72 sols de 1795*,

<http://www.m3e.public.lu/fr/galleries/objets-mois/2014/03/Coins-de-l-ecu-obsidional/index.html>

Leopold Verbist

Dit artikel werd gepubliceerd in Muntklapper 100, oktober-november-december 2018